

Tjedan upoznavanja
GROBLJA EUROPE
Grado/načelnici
Rijeke i Sušaka

23.05.-31.05.2025.

KOZALA

Posljednja počivališta grado/načelnika Rijeke i Sušaka

Briga o gradskim grobljima, njihovo održavanje i uređenje, podrazumijeva i povremeno obnavljanje sjećanja na one koji su svoj životni put na njima završili. Ljudsko je sjećanje krhko i dobro je osvježiti uspomene na bivše stanovnike grada, njihove živote i dostignuća.

Ove, 2025 godine, tijekom tradicionalnih edukativnih šetnji grobljima, prisjećamo se prošlih sudionika gradske uprave našega grada, vrijednih ljudi koji su dali veliki, hvalevrijedan doprinos razvoju Grada ovakav kakav je danas...

Povijest Rijeke je vrlo složena ali i zanimljiva zbog čestih promjena povijesnih događanja koja su djelovala i na stanovnike izborom čelnih, vodećih ljudi i njihovim zalaganjem u organizaciji gradskog života. Često je to

ovisilo o izboru čelne osobe gradske uprave – gradonačelnika. U Rijeci ih se, od prvog, najranijeg Paola Scarpe s početka 19. stoljeća, do danas izmijenilo 26. U prošlim je vremenima i naš grad mijenjao imena, političku, čak i teritorijalnu pripadnost, pa su najraniji grado-načelnici upravljali stanovnicima maloga grada Fiume ili podijeljenoga na Trsat-Sušak do konačno ujedinjenog - Rijeke s prvim gradonačelnikom Klausbergerom (1948.-1952.).

Na gradskim grobljima Kozala i Trsat počivaju neki od gradonačelnika u obiteljskim grobnicama ili onima koje im je postavio grad. Različitog su položaja, izgleda, veličine i autorstva, ali svaki od tih grobova krije za grad značajnu osobu koja je upisana u turbulentni povijesni tijek Grada i cijelog ovog prostora.

The image shows a close-up of a light brown, textured surface, possibly a piece of pottery or a decorative panel. The surface is covered in a fine, granular texture. Several circular and crescent-shaped indentations are visible, arranged in a pattern. A yellow rectangular box highlights the word "Kozala" in the upper right quadrant. A white crosshair is overlaid on the right side of the image, consisting of a vertical line and a horizontal line intersecting.

Kozala

KOZALA | F-105

Paolo Scarpa
(1765.-1837.)

1778. u Rijeku iz Venecije useljava mletački trgovac Paolo Scarpa, otac poznatog i cijenjenog riječkog trgovca, političara i dobrotvora Iginia (Higina, Higinia) Scarpe (Rijeka, 11. lipnja 1794. - Rijeka, 16. svibnja 1866.). Doselio se s dva brata, Vincenzom i Antonijem. Paolo Scarpa je s Carlom Muschlerom 1787. vodio i posjedovao trgovačko poduzeće. Riječkim građaninom postaje 1798., a 1803. postaje vijećnik. Od 1802. je napuljski vicekonzul, a dužnost riječkog gradonačelnika obnašao je od ožujka 1812. godine, u doba francuske uprave. Bježi iz grada nakon napada engleske ratne pomorske eskadre na Rijeku 1813. Nakon tih događaja, u kolovozu 1813, smijenjen je s dužnosti. 1785. godine oženio je Mariju Tomašić (Tomasich), podrijetlom iz Opatije, s kojom je dobio sina Iginia.

Giuseppe Agostino Tosoni
(1804.-1852.)

Patricij i gradski sudac (Giudice rettore communitativo primo), branitelj stajališta da je za Rijeku jedina sreća u izravnoj povezanosti s Ugarskom. Zastupnik je Rijeke od 1832. do 1836. u Saboru u Bratislavi, a 27. lipnja 1848. godine kraljevski ugarski palatin imenovao ga je za potkapetana grada (Vice Capitanato) i njegova teritorija. Ta je funkcija bila ključna u stvarnom vođenju municipija jer je potkapetan praktično u ime guvernera i kapetana upravljao gradskim vijećem. Mandat gubi 31. kolovoza 1848. nakon što je patricijska vladajuća skupina u riječkom Gradskom vijeću odbila priznati vlast Hrvatske na čelu s građanskim Saborom. Tada grad Rijeku zaposjedaju hrvatske trupe pod zapovjedništvom Josipa Bunjevca, podžupana zagrebačke županije i opunomoćenika bana Josipa Jelačića.

Giovanni de Ciotta
(1824. - 1896.)

Srednju školu završio je u Rijeci, a prestižnu Vojnu akademiju u Beču. Tijekom revolucionarnih zbivanja 1848. i 1849. borio se u Italiji, 1859. napustio je vojnu karijeru i vratio se u Rijeku. Politički se zalaže za autonomnu Rijeku kroz jače povezivanje s Ugarskom zbog pogodnog geografskog i gospodarskog položaja grada. Predstavnik je Rijeke 1869. u ugarskom parlamentu. Postao je vođa riječkog ogranka Mađarske liberalne stranke. Kao dugogodišnji uspješni gradonačelnik, od 1872. do 1896. pokrenuo je izradu generalnog urbanističkog plana, veliko nasipavanje obale i izgradnju lučkih gatova. Rijeka je dobila modernu lučku infrastrukturu, novi željeznički kolodvor i prugom je povezana s Bečom, Budimpeštom, Ljubljanom, Zagrebom i Trstom. Osnovani su: Prirodoslovni muzej, Gradski muzej, Komunalno kazalište, kulturno udruženje „Književni krug“, javna biblioteka. Period Ciottinog mandata smatra se “zlatnim godinama”. U to vrijeme u Rijeci su bila 22 konzulata, dvadesetak hotela i čak devet kina. 1896. podnio je ostavku zbog neslaganja s centralističkom politikom i ugroze autonomnog statusa Rijeke. Car Franjo Josip I. odlikovao ga je Redom Svetog Stjepana, a talijanski kralj Redom Svetog Maura i Lazara.

KOZALA | A-7-4

Hinko Bačić
(1857.-1918.)

Rođen je u Rijeci 1857., a umro na Sušaku 1918. Potječe iz ugledne obitelji veletrgovaca. Naslijedivši solidan imetak širio je obiteljski posao, u Senju je posjedovao mlin i tvornicu tijesta, na Sušaku veliki posjed i četiri kuće te kompleks zemljišta u Svetoj Luciji u Kostreni. 1887. izabran je za prvog načelnika novo uspostavljene Općine Sušak (ranije Trsat) i ostaje na dužnosti do 1907. Svih tih dvadeset godina nije podizao svoju plaću već je ulagao u općinske potrebe, a vlastitim je novcem kupovao zemljišta i darivao ih općini. Bio je pokretačka snaga niza važnih poduhvata: ulične i cestovne regulacije, plinske rasvjete, vodovoda, kanalizacije i spiralnog željezničkog tunela Brajdica, nasipavanja Brajdice i Delte te uređenja luke, škola, kupališta i groblja. Poticao je razvoj školstva: sagrađena je nova zgrada Prve sušačke hrvatske gimnazije, utemeljena je Viša djevojačka škola, Trgovačka akademija i više osnovnih škola. Uspostavio je Kotarski sud i Porezni ured na Sušaku, pokretač je osnivanja Banke i štedionice za Primorje čiji je bio dugogodišnji predsjednik. Podigao je monumentalni hotel Continental 1887. godine (tzv. palača Bačić).

Michele Maylender
(1863.-1911.)

Izuzetno cijenjen političar i jedna od najutjecajnijih osoba svog vremena. Nakon školovanja u Rijeci Maylender odlazi u Koloszar, a potom u Budimpeštu na studij prava. 1888. postaje doktor prava (sa samo 25 godina), a 1890. polaže ispite za pravika (s 27 g.). Među osnivačima je Književnog kruga (1893.) koji je postao najveće talijansko kulturno okupljalište u Rijeci. 1896. Maylender je, tražeći veću autonomiju od centralizirane mađarske izvršne vlasti, osnovao Autonomašku stranku Rijeke. 1897. kao član općinskog vijeća prvi put je izabran za gradonačelnika (poslije Ciotte), ali odbija prisegnuti i poštovati zakone koji su Rijeci nametnuti. Uslijed velikih političkih promjena i raspuštanja općinskog vijeća kao njegova zamjena je 1898. dekretom instaliran kraljevski povjerenik Antonio de Vallentsits. 1901. Maylender po šesti put potvrđen je za gradonačelnika, no pred izbor za zastupnika u mađarskom parlamentu, daje ostavku i povlači se iz javnog života, a njegovu ulogu u autonomaškoj stranci preuzima Ricardo Zanella. Politici se vratio 1911., prihvatio kandidaturu za riječkog zastupnika u mađarskom parlamentu, izabran je, ali je iznenada umro od moždanog udara u Budimpešti 1911.

KOZALA | M-5-33

Antonio de Vallentsits
(1829.-1902.)

Rođen u Ilirskoj Bistrici 1829. godine u plemićkoj obitelji. Studirao je pravo, bio pobunjenik protiv Metternicha, kao mladi student i kadet Terezijuma. 1888. je umirovljen i postao field marshal-lieutenant. Kada je mađarska vlada 1898. stvorila novo tijelo za Rijeku, upravni odbor na mjesto gradonačelnika postavlja birokrata Antonia de Vallentsitsa i imenuje ga kraljevskim povjerenikom za Rijeku (1898. do 1900.). Bio je vrlo utjecajan član riječke zajednice i obavljao je funkcije ministerijalnog savjetnika, carsko-kraljevskog komornika, viceguvernera Rijeke i potpredsjednika riječkog ogranka Crvenog križa. Počasni je građanin grada Rijeke. Umro je u Rijeci 1902., a sahranjen je na Kozali u grob s grbovnicom plemenite obitelji Vallentsits, koji je darovan Antonu Vallentsitsu starijem (1796.-1892.).

KOZALA | J-2-27

Francesco Vio
(1863.-1954.)

Odvjetnik, umjereni član autonomne stranke te je 1901. zamijenio Maylendera na položaju gradonačelnika i predsjednika stranke. Ubrzo Vio daje ostavku zbog zdravlja, no nakon oporavka, Zastupništvo (Rappresentanza civica) ga 1910. ponovno bira za gradonačelnika što uspješno obavlja do 1913. godine i konačne ostavke. Vio je sudjelovao u kulturnim događanjima i bio među utemeljiteljima (tajnik i prvi predsjednik) Književnog kruga (Circolo letterario) koji djeluje od 1893. do 1914. kao najvažnije kulturno udruženje u gradu i okuplja talijanske kulturne djelatnike koji priređuju predavanja o talijanskoj književnosti, izdaju časopis *La vita fiumana* (Riječki život) i *La Vedetta* (Straža) te organiziraju festival riječkih pjesama u kazalištu. Sahranjen je u neogotičkom mauzoleju Bakarčić-Vio, autora Giuseppea Doriga i kipara Donata Barcaglije.

Francesco Gilberto Corossacz

(1856.-1942.)

Bankar, političar i industrijalac. Danski konzul i riječki gradonačelnik od 1914. do 1915., sahranjen na groblju Kozala (D-V-15). Bio je pristalica autonomastva i italoofil. Nekoliko puta je biran za potpredsjednika gradske skupštine, a 1914. godine izabran je za gradonačelnika. Bio je počasni konzul Kraljevine Danske od 1914. do 1939. godine. Obitelj Corossacz (izvorno prezime Korošac, tj. čovjek iz slovenske pokrajine Koruške) prvi put se spominje u Rijeci koncem 17. st. Bavili su se bankarstvom, veletrgovinom i pomorstvom. Obitelj je naručila izgradnju stambene Ville Corossacz, podignutu po projektu ing. Emilija Ambrosinija, u nekadašnjoj Ulici Via della Salute (danas Laginjina ulica). Danas to je zgrada Glazbene škole Ivan Matetić Ronjgov.

KOZALA | D-5-15

Pietro Klausberger

(1906.-1981.)

Rođen je 1906. u skromnoj riječkoj talijanskoj obitelji. U 12. godini postao je kovački, a potom stolarski i ličilački šegrt. Rano je prihvatio antifašističke ideje. Tijekom Drugog svjetskog rata u njegovu stanu održavaju se sastanci pokreta otpora. 1944. postaje član Gradskog komiteta Komunističke partije, odgovoran za ilegalne aktivnosti. SS ga stavlja na popis traženih osoba, a on, zbog niza racija, prelazi na partizanski teritorij. Tu postaje član Okružnog komiteta KP. Čim je Rijeka 3. svibnja 1945. oslobođena od njemačkih vojnih snaga, Klausberger postaje član Gradskog narodnog odbora Rijeke i ubrzo preuzima mjesto njegova predsjednika. Nakon formalnog spajanja Rijeke i Sušaka, postaje 1948. prvi gradonačelnik ujedinjenog grada. Klausberger je vodio Rijeku u teškim vremenima, kada je grad u neposrednom poraću trebalo podizati iz ruševina. Nakon toga postao je predstavnik u Hrvatskom saboru te također zastupnik u jugoslavenskom parlamentu u tri mandata. Osnivač je i prvi predsjednik Ribolovnog društva Luben, dopredsjednik NK Kvarner (kasnije HNK Rijeka).

KOZALA | N-8-693

Eduard / Edo Jardas
(1901.–1980.)

KOZALA | B-2-1

Rođen na Zametu 1901. godine, završio je Trgovačku školu u Celju, a naukovanja u Rijeci. 1926. iselio u Kanadu, gdje radi na željeznici te kao drvosječa, ribar i rudar. 1929. stupio je u Komunističku partiju Kanade te uređivao hrvatske listove Nezaposleni radnik i Borba. 1937., okupivši 27 antifašističkih dobrovoljaca, krenuo je u Španjolski građanski rat, gdje je bio zapovjednik satnije. Teško ranjen, vraća se u Toronto te uređuje listove Slobodna misao, Hrvatski radnički kalendar i Novosti. Zauzimao se za priznavanje jugoslavenskog partizanskog pokreta u Drugom svjetskom ratu. Po završetku rata vraća se u Jugoslaviju i obnaša razne funkcije: pomoćnik ministra za vanjsku trgovinu, savjetnik u veleposlanstvu u New Delhiju, predsjednik Narodnog odbora Grada i Kotara Rijeka, zastupnik u Saveznoj skupštini i član CK SKH i CK SKJ. Dobitnik je Nagrade grada Rijeke za životno djelo 1979.

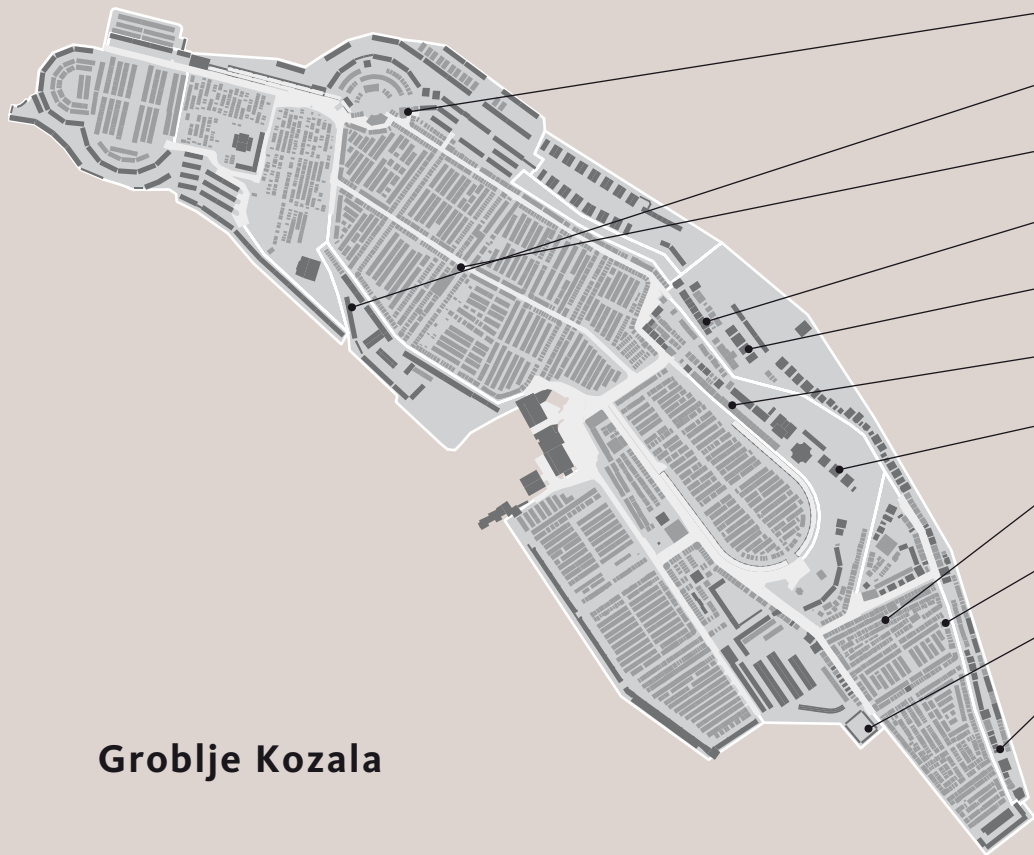
KOZALA | A-8-115

Sergije Lukeš
(1930.-1982.)

Rođen je 1930. u Rijeci gdje je završio gimnaziju, a 1956. diplomirao na Fakultetu strojarstva i brodogradnje u Zagrebu. Zaposlio se u Brodogradilištu Viktor Lenac u kojemu je radio do 1974. godine, između ostalog i kao direktor Brodogradilišta. Od 1974. do 1979. predsjednik je Poslovnog odbora Jadranbroda, a do 1982. zamjenik predsjednika Poslovnog odbora Brodogradilišta 3. maj. 1982. izabran za predsjednika Skupštine općine Rijeka. Član je Općinskog komiteta SKH Rijeka i predsjednik Općinskog odbora SSRNH. Od 1965. do 1969. zastupnik je u hrvatskom Saboru. Predsjednik je Izdavačkog savjeta riječkog časopisa Argumenti i Veslačkog kluba Jadran. 1984. posmrtno mu je dodijeljena Nagrada grada Rijeke, za zasluge u razvoju domaćeg pomorstva i brodarstva.

Groblje Kozala

Antonio de Vallentsits

KOZALA | J-2-27

Pietro Klausberger

KOZALA | N-8-693

Michele Maylander

KOZALA | M-5-33

Giuseppe Agostino Tosoni

KOZALA | B-6-10

Hinko Bačić

KOZALA | B-5-2

Francesco Gilberto Corrosacz

KOZALA | D-5-15

Francesco Vio

KOZALA | D-3-3

Sergije Lukeš

KOZALA | A-8-115

Giovanni de Ciotta

KOZALA | A-7-45

Paolo Scarpa

KOZALA | F-105

Eduard/Edo Jardas

KOZALA | B-2-1

Trsat

Stanko Lukanović
(1839. - 1912.)

TRSAT | B-3-19

1876. godine načelnik Trsata postaje činovnik riječke županije Stanko Lukanović, pravaš. Iste godine Sušačko-trsatskoj općini pripojene su Kostrena Sv. Lucija, Kostrena Sv. Barbara i Draga. Razvoj donjeg grada dovodi do premještanja sjedišta općine u Sušak 1877. Kao načelnik pokreće niz akcija važnih za razvoj Sušaka poput raspisivanja javnog natječaja za regulacijski prostorni plan Brajdice i izgradnju vodovoda s vrela Zvir. Posebnu pažnju posvetio je prosvjeti i radu Hrvatske pučke škole osnovane 1875. godine. U njegovom mandatu bilježimo i početak rada prve pučke škole za djevojčice. Sušak postaje središte Starčevićeve Pravaške stranke u Primorju, pokreće se 1878. politički list Sloboda, glasilo Stranke prava, a potom 1882. i književni časopis Hrvatska vila. Početkom 1888. počinje izlaziti dvojezični list Nepristran-L' imparziale, kojemu je izdavač i urednik.

TRSAT | B-4-1

Gjuro Ružić, stariji
(1834.-1922.)

Posjednik i političar, rođen je u Hreljinu 1834. Načelnik je Sušaka u razdoblju od 1907. do 1909. Nije pohađao nikakvu školu jer je morao raditi od malih nogu. Naučio je čitati i pisati tek kao osamnaestogodišnjak te je kao mladić u Senju štavio i finalizirao kožu. Otvorio je gostionicu i vodio je sa suprugom Šmričankom Barbarom Burić, inače učiteljicom. Zaputio se u Hamburg u želji da unaprijedi svoje poznavanje kožarske tehnologije, a zatim u Genovu gdje postaje poslovođa kožarskog moćnika Seemanna, a s vremenom i njegov partner. Potpun poslovni uspjeh uslijedio je s golemim isporukama kože namijenjene radnicima na tadašnjoj izgradnji Sueskog kanala. Bio je vlasnik četrdesetak kuća na Sušaku od kojih je sam podigao dvadeset i dvije. 1886., umrla mu je supruga Barbara pa se drugi put oženio Jelkom Badovinac, kćeri Nikole pl. Badovinca, dvorskog savjetnika i gradonačelnika Zagreba.

Gjuro Ružić, mlađi
(1891.-1976.)

Gjuro Ružić mlađi (Đuro, Jurica), sin Gjure Ružića starijeg, bio je političar i kao gradonačelnik Sušaka od 1929. do 1939., dominantna figura međuratnog doba. Ekonomске studije završio u Londonu. Zaslužan je, u suradnji s bratom, dr. Viktorom Ružićem, za razvoj luke, željeznice, izgradnju Jadranske magistrale do Jablanca, grobnički aerodrom, hidroavionsku bazu na Pečinama, Hrvatski kulturni dom na Sušaku i hotel Neboder. 1936. uspostavio je zračnu liniju Beč-Klagenfurt-Ljubljana-Sušak. Bio je lovni inspektor u Šumarskom inspektoratu Skupštine kotara Rijeka. Umire 1976. te je sahranjen u obiteljskoj grobnici autora Ivana Rendića.

Vilim Mulc

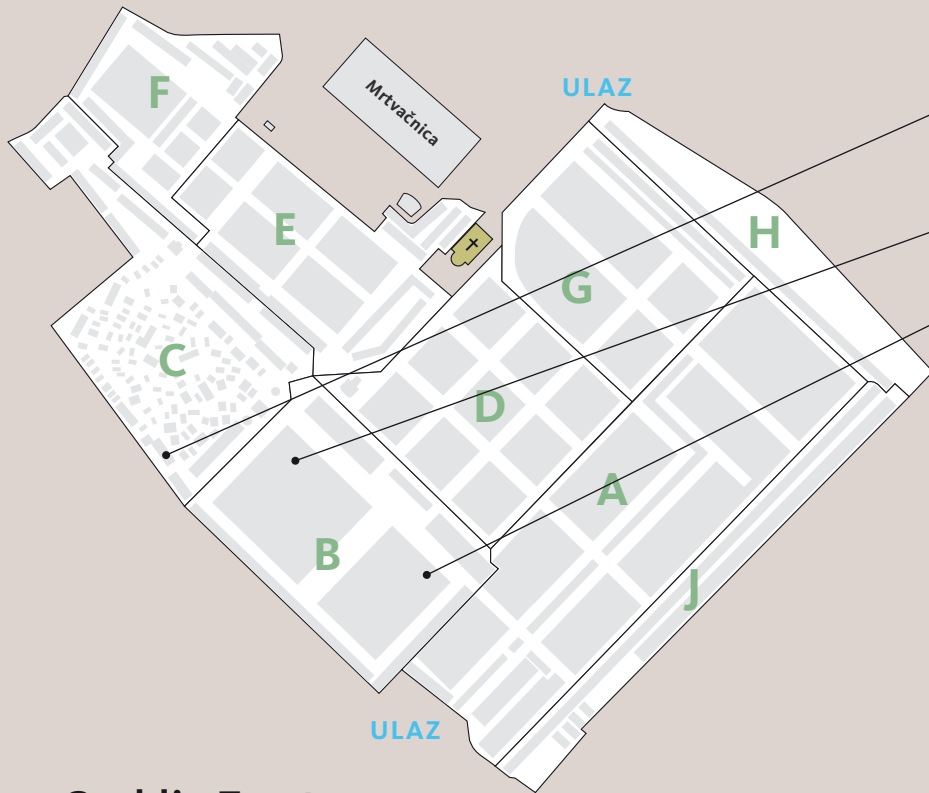
(1928.-2006.)

Rođen je 1928. godine u selu Divjake kraj Skrada. Tijekom Drugog svjetskog rata sudjelovao je u NOB-i kao pripadnik partizanskih snaga, a na oslobođenom području u Delnicama započinje školovanje u Učiteljskoj školi koju završava 1948. u Kastvu. Radni vijek započinje kao upravitelj Đačkog doma Industrijske škole „Rikard Benčić“ u Rijeci, zatim radi kao učitelj u OŠ Orehovica te kao upravitelj OŠ Centar. Od 1958. do 1968. profesionalno se bavi političkim radom te završava Visoku privrednu školu u Zagrebu. Godine 1968. postaje direktor Novog lista, a potom i Rijekatekstila gdje radi do 1974. kada se profesionalno vraća politici. Od 1969. do 1971. predsjednik je nogometnog kluba „Rijeka“. Od 1974. do 1978. bio je sekretar Općinskog komiteta SKH Rijeka te predsjednik Općinske konferencije SKH. Za predsjednika Skupštine općine Rijeka izabran je 1978. i tu dužnost obnaša do 1982., kada postaje zastupnik u Saboru te član Predsjedništva CK SKH. Republički sekretar za unutarnje poslove SR Hrvatske bio je od 1984. do 1990., kada odlazi u mirovinu.

TRSAT | C-1-97A

Vilim Mulc

TRSAT | C-1-97A

Gjuro Ružič, stariji

TRSAT | B-4-1

Gjuro Ružič, mlađi

TRSAT | B-4-1

Stanko Lukanović

TRSAT | B-3-19

Groblje Trsat

KD KOZALA d.o.o. Rijeka,
za uređenje i održavanje groblja,
pogrebne, grobarske i klesarske usluge,
Braće Hlača 2/A 51000 Rijeka,
www.kd-kozala.hr
info@kd-kozala.hr

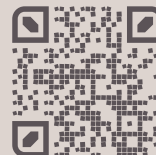

KOZALA

Pri izradi, korišteni tekstovi o grado/načelnicima objavljeni u javno dostupnim materijalima i na stranicama Grad Rijeke.

MATERIJAL IZRADILI: Daina Glavočić, Theodor de Canziani, Nives Torbarina i Tanja Šušić

Tiskano 2025.

Cultural route
of the Council of Europe
Itinéraire culturel
du Conseil de l'Europe

